

Tarama/ Elemenin önemi ve uygulanması

Doç.Dr.Kayıhan Pala

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi

Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Tarama (Screening) nedir?

Sağlıkla ilgili bir politika, girişim ya da teklifle ilgili olarak sağlık etki değerlendirmesi yapıp yapmamaya karar verilen sistematik bir değerlendirme yöntemidir.

Taramayı niçin yaparız?

Bir politika, girişim ya da teklifin SED için uygun olup olmadığına bir ya da birkaç nedenle karar verilmelidir:

- Teklifin belediye için önemi
- Teklifin toplum için önemi
- Teklifin sağlık üzerine olası etkileri

Tarama ne zaman yapılmalıdır?

Alışılmış tarama süreci SED'e başlamanın ilk adımı olarak değerlendirilir.

Oysa, her hangi bir politika, girişim ya da teklifin geliştirilmesi sırasında tarama yöntemi uygulanabilir.

Taramayı kim(ler) yapar?

- Bir SED uygulamasına giriş söz konusu olduğunda, belediyede çalışan teknisyenler ve görevliler
- SED'de deneyim kazanmak söz konusu olduğunda, diğer örgüt ve kuruluşlardan teknisyenler ve görevliler de katılabilir.

Taramayı kim(ler) yapar?

- Tarama bir kişi ile yapılabilir. **ANCAK**, eğer bir kişi ile yapılacaksa, bu kişinin teklifle, toplumla ve teklifin olası sağlık etkileri ile ilgili yeterince bilgi sahibi olması önerilir.
- Diğerlerinin bilgi ve deneyimlerinden de yararlanabilmeyi sağlamak amacıyla, **EN İYİSİ** iki ya da daha fazla kişiyle taramayı gerçekleştirmektir.

Tarama nasıl yapılır?

SED'e başlarken,

- Görevliler genellikle tarama aşamasını resmi bir süreç olarak görmezler
- Karar, teklifin belediyenin yaklaşımına göre uygulanabilir olup olmadığına göre verilir.

Tarama nasıl yapılır?

SED için deneyim kazanma söz konusu olduğunda;

- Değerlendirilen teklifin SED için uygun olup olmadığına karar vermek amacıyla ölçütler geliştirilir.
- Bu ölçütler bir kontrol listesinden (Check-list) ya da tarama aracından (screening tool) geliştirilebilir.

Tarama nasıl yapılır?

Taramayı gerçekleştirirken
yararlanılabilecek anahtar konular:

- Teklifin stratejik önemi
- Teklif yüzünden etkilenebilecek nüfus
- Teklifin toplumun refahı ve sağlığı üzerine olası etkileri

Teklifin stratejik önemi

Aşağıdaki ölçütler kullanılabilir:

- **Teklifin siyasi önceliği**
 - **Teklifin yaşama geçirilmesi için harcanması gereken para**
 - **Diğer örgüt ve kuruluşların sürece katılımı**
 - **Teklif ilgi duyabilecek/gösterebilecek toplum kesimi**
-

Teklif yüzünden etkilenebilecek nüfus

Aşağıdaki ölçütler kullanılabilir:

- **Teklifin etkili olacağı coğrafi alanda yaşayan nüfus**
- **Teklifin etkileyebileceği hizmet kullanıcıları, çalışanlar, yolcular gibi özellikli gruplar**
- **Dar gelirli insanlar, yaşlılar ve çocuklar gibi korunması gereken gruplar**

Teklifin toplumun refahı ve sağlığı üzerine olası etkileri

Aşağıdaki ölçütler kullanılabilir:

- **Teklifin çevresel, sosyal ve ekonomik etmenler gibi sağlığın sosyal belirleyicileri üzerine olası etkileri**
- **Teklifin toplumun sağlığı üzerine olası etkileri: Etkilenecek kişi sayısı, sağlıkla ilgili oluşabilecek sorunların ciddiyeti, süresi vb.**

Taramanın yararları

- **Akılcı kaynak kullanımı : Kaynakların belediye için önemi olan teklifler hedeflenerek SED için kullanılması**
- **Uygulanan SED'in belediyenin önceliklerine uygun olarak seçildiğinin politikacılar ve karar vericiler için güvence altına alınması**

Alıştırma : Tarama/Eleme

1. Tasarıların SED için taranmasında/elenmesinde kullanılacak ölçütleri belirleyin ve bu ölçütleri seçme nedenlerinizi belirtiniz.
2. Ölçütlerinizi kullanarak aşağıda verilen örneklerle benzer tasarlardan hangisinin SED gerektirdiğini belirleyiniz.
 - ❑ Bir yerleşim alanına otel ve diskotek yapılması
 - ❑ Bir çevre yolu
 - ❑ Eğitim sisteminde çocukların ilk okula bir yıl önce başlaması yönünde yapılacak bir değişiklik

Süre 20 dakika (Son 10 dakika tartışma/paylaşma)